

Osobine ličnosti i motivacija pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja

Štok, Monika

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:986758>

Rights / Prava: [Attribution-NoDerivs 3.0 Unported/Imenovanje-Bez prerada 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-20**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

**OSOBINE LIČNOSTI I MOTIVACIJA PRIPADNIKA HRVATSKE GORSKE
SLUŽBE SPAŠAVANJA**

Diplomski rad

Monika Štrok

Mentor: Dr. sc. Mirjana Tonković

Zagreb, 2022.

IZJAVA

Pod punom moralnom odgovornošću izjavljujem da sam ovaj rad izradila samostalno te da u njemu nema kopiranih, prepisanih ili preuzetih dijelova teksta tuđih radova koji nisu propisno označeni kao citati s navedenim izvorom iz kojeg su preneseni.

U Zagrebu,

Monika Štok

Sadržaj

Uvod	5
Volontiranje	5
Hrvatska gorska služba spašavanja (HGSS)	7
Ličnost.....	8
Razvoj teorija ličnosti.....	8
HEXACO model ličnosti	9
Motivacija	13
Funkcionalni pristup motivaciji	14
Razlike u motivima volontera s obzirom na dob.....	16
Cilj	17
Problemi.....	18
Hipoteze.....	18
Metoda.....	19
Sudionici.....	19
Instrumenti	20
Osobine ličnosti.....	20
Motivacija za volontiranje.....	20
Sociodemografski podaci	21
Postupak	21
Rezultati.....	22
Rasprava	26
Ograničenja i implikacije za buduća istraživanja.....	29
Zaključak	31
Literatura	32

Osobine ličnosti i motivacija pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja

SAŽETAK

Cilj ovog istraživanja bio je opisati osobine ličnosti volontera Hrvatske gorske službe spašavanja te njihove motive za volontiranje u spasilačkim aktivnostima. Provedeno je online istraživanje na uzorku od N=89 pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja te N=89 pripadnika komparabilne skupine ne-volontera. U istraživanju su korišteni HEXACO-60 upitnik ličnosti, Upitnik volontiranja te Upitnik o sociodemografskim podacima. Rezultati su pokazali kako su kod volontera najizraženije osobine ličnosti iskrenost-poniznost i otvorenost ka iskustvima, dok su najizraženiji motivi za volontiranjem motiv izražavanja vlastitih vrijednosti i motiv za razumijevanjem. Također, pokazana je statistički značajno veća izraženost osobina iskrenost-poniznost i otvorenost ka iskustvima te statistički značajno manja izraženost osobine emocionalnosti kod pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja u odnosu na komparabilnu skupinu ne-volontera. Naposljetku, dokazana je statistički značajna povezanost dobi volontera i izraženosti motiva karijere gdje stariji volonteri imaju statistički značajno manje izražen motiv karijere u odnosu na mlađe kolege. Dobiveni rezultati ukazuju na to da se volonteri Hrvatske službe spašavanja, razlikuju od komparabilne skupine na planu ličnosti te da ih na volontiranje potiču specifični motivi vrijednosti i razumijevanja.

Ključne riječi: volontiranje, osobine ličnosti, motivacija, Hrvatska gorska služba spašavanja, online istraživanje

Personality traits and motivation of the members of Croatian Mountain Rescue Service

ABSTRACT

The goal of this study was to describe the Croatian Mountain Rescue Service volunteers' personality traits and their motives for volunteering in rescue activities. An online study was carried out on a sample size of N=89 members of the Croatian Mountain Rescue Service and N=89 members of the a comparable group of non-volunteers. A HEXACO-60 personality inventory, a volunteering questionnaire and a socio-demographic data questionnaire were used during the study. The results show that the volunteers' most expressed personality traits are honesty-humility and openness to experience, while their most expressed motives for volunteering are the motive for expressing one's own values and the motive understanding. In addition to that, a statistically significant greater expression of the traits honesty-humility and openness to experiences, as well as a statistically significant lower expression of the trait emotionality were shown in the members of the Croatian Mountain Rescue Service compared to the a comparable group of non-volunteers. Lastly, a statistically significant correlation between the volunteers' age and motive career has been proven, as the older volunteers have a statistically significant lower expression of the career motive compared to their younger colleagues. The obtained results point towards the Croatian Mountain Rescue Service volunteers differing from the comparable group in their personality types and that specific motives of value and understanding drive them towards volunteering.

Key words: volunteering, personality traits, motivation, Croatian Mountain Rescue Service, online research

Uvod

Milijuni ljudi diljem svijeta ulažu svoje vrijeme i energiju u pomaganje drugima na razne načine (Snyder i Omoto, 2009). Pojedina zanimanja sama po sebi uključuju pružanje pomoći drugima (npr. medicinski djelatnici). U takvim područjima rada, zaposlenicima je pomaganje nepoznatim osobama u opisu radnog mjesta i predstavlja njihov radni zadatak za kojeg, između ostalog, primaju svoju plaću. S druge strane, velik je broj ljudi koji povremeno ili svakodnevno pomažu članovima svojih obitelji, prijateljima ili čak i nepoznatim osobama bez da su njihovi postupci posljedično povezani s njihovim financijskim primanjima. Ono što obje skupine ljudi povezuje jest prosocijalno ponašanje. Prosocijalno ponašanje možemo definirati kao namjerno i voljno ponašanje s ciljem ostvarivanja pozitivnih učinaka na druge ljude (Pavlović, 2012). Tijekom povijesti, u okviru socijalne psihologije, prosocijalno ponašanje se najčešće istraživalo u kontekstu pružanja kratkoročne pomoći nepoznatim osobama od strane promatrača (Penner, 2002). Međutim, kroz godine se razvio interes za istraživanje i održivog tj. dugoročnijeg prosocijalnog ponašanja u što se može ubrojiti npr. rad vatrogasaca, uzdržavanje i briga za bliske osobe, ali i volontiranje (Penner, 2002).

Volontiranje

Volontiranje se razlikuje od spontanog i kratkoročnog pomaganja strancima kod kojeg je naglasak stavljen na brzu i instinktivnu reakciju pojedinca ili skupine ljudi (Wilson, 2000). Volontiranje možemo definirati kao planirano, dugoročno i prosocijalno ponašanje koje se odvija unutar organizacijskog okruženja, a čiji je cilj pomoći nepoznatoj osobi (Penner, 2002).

Kako bi ponašanje mogli proglasiti volonterskim ono mora biti dobrovoljno, usmjereno na pomaganje drugoj osobi te ne smije biti plaćeno tj. volonter za svoje djelovanje ne smije ostvarivati osobnu novčanu korist (Independent Sector, 2001). Svojevoljno ponašanje podrazumijeva da pojedinac ni na koji način nije obvezan trošiti svoje vrijeme i energiju u pomaganje drugima već to radi u potpunosti dobrovoljno i bez prisile. Na taj se način iz definicije volontiranja isključuju volonterske akcije koje su uvjet u određenim područjima rada ili obrazovnim programima (npr. zadatak iz kolegija, razni projekti na

radnom mjestu, društveno koristan rad i sl.) (Snyder i Omoto, 2009). Nadalje, volontiranje može utjecati na osobni razvoj samih volontera, no njihovo je djelovanje većinski usmjereno na rješavanje konkretnih problema koji posljedično doprinose društvenom razvoju (Begović, 2006). Drugim riječima, glavni zadatak volontera je pomoć nepoznatim osobama s ciljem pozitivnog utjecaja na njihovu kvalitetu života (Snyder i Omoto, 2009). Naposljetku, volonteri za svoje djelovanje nisu financijski nagrađeni tj. oni svoje usluge pomaganja pružaju u potpunosti besplatno. Međutim, važno je naglasiti kako je poželjno da financijski troškovi volontiranja budu podmireni od strane organizacije unutar koje pojedinac volontira kako bi sudjelovanje u volonterskim akcijama bilo omogućeno svim zainteresiranima neovisno o financijskim ograničenjima samih volontera (Independent Sector, 2001).

U Hrvatskoj promocija volontiranja započinje 2001. godine kada je osnovan Nacionalni odbor za razvoj volonterstva koji je izradio te 2007. godine usvojio Zakon o volonterstvu (Rusac i Dujmović, 2014). Podaci Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2022) pokazuju kako je 2020. godine u Republici Hrvatskoj bilo registrirano čak 48 386 volontera te odrađeno preko 2 800 000 volonterskih sati. Kako bi istražili što potiče ljude da se priključe i dugotrajno sudjeluju u organiziranim volonterskim aktivnostima Snyder i Omoto (2009) su osmislili model procesa volontiranja (engl. *Volunteer Process Model* – VPM). Navedeni model pretpostavlja postojanje 3 faze volontiranja: fazu antecedenata, fazu iskustva i fazu posljedica (Snyder i Omoto, 2009). Sve se faze razvijaju kroz vrijeme, a prva od njih nastoji objasniti razloge uključivanja u volonterske aktivnosti te s tom svrhom u obzir uzima osobine ličnosti, motive i okolnosti za koje se smatra da mogu utjecati na volontersko sudjelovanje, efikasnost i zadovoljstvo samog volontera (Snyder i Omoto, 2009). Razlikujemo brojne načine na koje su volonteri mogli sudjelovati u akcijama ovisno o vrsti poslova koji se trebaju obavljati, zemljopisnoj rasprostranjenosti i trajanju aktivnosti, dobi volontera te načinu na koje je volontiranje organizirano tj. stupnju njegove formalnosti (Begović, 2006). Također, volonterske aktivnosti možemo podijeliti na one društveno humanističkog karaktera s ciljem potpore određenih humanističkih ideja ili civilnih društvenih skupina te spasilačke volonterske aktivnosti (Škrlić, 2009). Spasilačke volonterske aktivnosti specifične su iz razloga što, uz predano pomaganje drugima

podrazumijevaju i spremnost na ugrožavanje vlastitog života i sigurnosti (Škrljak, 2009). Dok se s jedne strane mogu naglašavati osobne koristi volontera poput otkrivanja i razvoja osobnih potencijala, prikupljanja iskustva, učenja novih vještina te prihvaćanja odgovornosti, s druge strane se ne može izostaviti činjenica da volontiranje zahtjeva dugoročnu predanost pomaganju nepoznatim osobama bez novčanih naknada te uz potencijalno ugrožavanje vlastitog života (Begović, 2006).

Hrvatska gorska služba spašavanja (HGSS)

Volontiranje često može uključivati nove, neočekivane i izazovne situacije (Škrljak, 2009). U Hrvatskoj su upravo izazovne i rizične situacije gotovo svakodnevne za volontere Hrvatske gorske službe spašavanja. HGSS predstavlja dobrovoljnu i neprofitnu humanitarnu službu koja je specijalizirana za spašavanje na nepristupačnim mjestima poput planina ili speleoloških objekata (Bebić, 2005). Hrvatska gorska služba spašavanja osnovana je 1950. godine u internom krugu alpinista, ali je njena vrijednost vrlo brzo prepoznata na državnoj razini te su već 1960. godine volonteri HGSS-a aktivno sudjelovali u spašavanju unesrećenih tijekom velike poplave Zagreba (Bebić, 2005). Danas Hrvatska gorska služba spašavanja ima čak 25 stanica diljem Republike Hrvatske koje svoje usluge pružaju 24 h dnevno te broje sveukupno preko 1000 volontera (Hrvatska gorska služba spašavanja, 2005-2022). Prednost prilikom uključivanja u organizaciju imaju osobe s iskustvom u ekstremnijim sportovima ili članstvom u planinarskim i sl. društvima i klubovima, ali je unatoč tome potrebno proći i dodatne edukacije tj. tečajeve ovisno o području zaduženja (Hrvatska služba spašavanja, 2005-2022). Drugim riječima, pripadnici HGSS-a regrutirani su prilikom uključivanja u rad organizacije, između ostalog, na temelju sklonosti ekstremnijim sportovima (Škrljak, 2009). Ukoliko toj činjenici nadodamo, da uključivanjem u spasilačku službu svojevrijedno pristaju neplaćeno riskirati vlastite živote pomažući nepoznatim osobama, razumljivo je pitati se koji to sve faktori potiču pojedince na takav čin. Točnije, ovim istraživanjem nastojimo ispitati koje su to dimenzije ličnosti te motivi za rizične pomagačke aktivnosti prisutni kod volontera Hrvatske gorske službe spašavanja.

Ličnost

Ličnost predstavlja širok pojam kojeg su Larsen i Buss (2008) opisali kao skup psihičkih osobina i mehanizama unutar pojedinca koji su relativno trajni i organizirani, te utječu na interakcije i adaptacije pojedinca na socijalnu, fizičku i intrapsihičku okolinu. Psihičke osobine tj. crte ličnosti opisuju načine na koje su ljudi međusobno slični i različiti dok psihički mehanizmi uz to obuhvaćaju i procese koji se odvijaju unutar ličnosti kao npr. obrada informacija (Larsen i Buss, 2008). Nadalje, organiziranost psihičkih osobina i mehanizama označava da su oni međusobno povezani na koherentan način te su relativno trajni u vremenu tj. konzistentni u različitim situacijama posebice u razdoblju odrasle dobi (Larsen i Buss, 2008). Upravo je stabilnost crta ličnosti često bila tema brojnih istraživanja iz područja razvojne psihologije i psihologije ličnosti, koja su nastojala utvrditi mijenjaju li se one u odrasloj dobi ili su stabilne (Lacković-Grgin i Penezić, 2018). Studije iz sedamdesetih i osamdesetih godina 20.st. dokazale su kako se ličnost mijenja kroz djetinjstvo i adolescenciju dok u odrasloj dobi postaje stabilna (Britton i Britton, 1972; Costa i sur., 1980). Međutim, istraživanja temeljena na teoriji uloga, teorijama učenja i drugim specifičnim teorijama razvoja tvrdila su kako se promjene na području ličnosti javljaju tijekom cijelog života zbog čega zaključujemo kako je istraživanje promjenjivosti crta ličnosti metodološki izrazito složeno te može rezultirati brojnim nesuglasnim nalazima (Lacković-Grgin i Penezić, 2018). U novije su vrijeme Costa i McCrae (2006) proveli istraživanje čiji su nalazi pokazali da ličnost u odrasloj dobi može biti i stabilna i sklona promjenama. Naposljetku je bitno za naglasiti kako je upravo ličnost jedna od glavnih odrednica tendencija pojedinca prema svojoj socijalnoj i fizičkoj okolini te sebi samome tj. naša socijalna, fizička i intrapsihička okolina pružaju važan kontekst za razumijevanje ličnosti čovjeka (Larsen i Buss, 2007).

Razvoj teorija ličnosti

Koliko je ličnost kompleksan konstrukt dokazuje činjenica da postoje brojne teorije i modeli na kojima su bila utemeljena istraživanja ličnosti. Kako bi utvrdili da je neka teorija doista kvalitetna ona mora posjedovati unutarnju konzistentnost iskaza, integrirati ranija

opažanja i nalaze te poticati na nova istraživanja (Lacković-Grgin i Penezić, 2018). Na području ličnosti, glavne skupine teorija obuhvaćaju psihodinamičke, humanističko-egzistencijalističke i dispozicijske teorije, teorije učenja te kognitivne teorije (Lacković-Grgin i Penezić, 2018). Ovo istraživanje temeljeno je na dispozicijskoj teoriji ličnosti. Glavno obilježje te skupine teorija jest vjerovanje da ljudi posjeduju trajne i široke crte ličnosti tj. dispozicije, koje su uzrok njihovom konzistentnom ponašanju u različitim životnim situacijama (Lacković-Grgin i Penezić, 2018). Eysenck je jedan od prvih zagovaratelja ove skupine teorija. On je smatrao da su elementi ličnosti hijerarhijski organizirani te da se na vrhu nalaze tri supercrte: ekstraverzija, neuroticizam i psihoticizam, koje onda slijede uže crte, habitualni odgovori te specifične reakcije na najnižoj razini (Lacković-Grgin i Penezić, 2018). Dok je Eysenck govorio o svega 3 dimenzije ličnosti, Cattell je pak identificirao čak 16 izvornih crta ličnosti te tako ostao zapamćen kao tvorac najveće postojeće taksonomije crta ličnosti (Cattell, 1979). Međutim, taksonomiju koja je dominantna posljednjih dvadesetak godina ipak predstavlja petofaktorski model ličnosti (Juzbašić, 2015). Navedeni model sugerira hijerarhijsku strukturu ličnosti na čijem se vrhu nalazi pet osnovnih crta ličnosti u koje se ubrajaju: neuroticizam, ekstraverzija, ugodnost, savjesnost i otvorenost ka iskustvu te svaku od navedenih pet dimenzija pobliže opisuje njenih šest faceta koje se mogu mjeriti instrumentom NEO-PI (Costa i McCrae, 1987). Unatoč spomenutoj dominaciji prethodnog modela, sve veći broj autora govori o postojanju ukupno šest faktora ličnosti koje sugerira model pod nazivom HEXACO model ličnosti (Ashton i sur., 2004).

HEXACO model ličnosti

Upravo je postojanje šestog faktora u HEXACO modelu jedan od glavnih doprinosa tog modela opisivanju osobina ličnosti u odnosu na petofaktorski model u kojemu su osobine povezane sa novouvedenom šestom dimenzijom ličnosti samo djelomično obuhvaćene (Ashton i Lee, 2009). Također, treba nadodati da se pokazalo kako upravo HEXACO instrument mjeri najveći opseg osobina ličnosti koje su kroz vrijeme otkrivene brojnim istraživanjima ličnosti temeljenim na leksičkoj hipotezi (Lee i Ashton, 2008).

Dimenzije ličnosti koje obuhvaća HEXACO su: iskrenost-poniznost (H- honesty-humility), emocionalnost (E-emotionality), ekstraverzija (X-extraversion), ugodnost (A-agreeableness), savjesnost (C-conscientiousness) te otvorenost ka iskustvima (O-openness) (Vukasović, 2021).

Istražujući navedene dimenzije, pokazalo se kako ekstraverzija, savjesnost i otvorenost ka iskustvima korespondiraju istoimenim osobinama ličnosti unutar petofaktorskog modela dok emocionalnost i ugodnost donekle konceptualno odgovaraju dimenzijama emocionalne stabilnosti i ugodnosti iz prethodnog modela (Babarović i Šverko, 2013). Nadalje, u HEXACO modelu osobina ljutnje je sastavni dio niske ugodnosti, dok je kod petofaktorskog modela ona bila faceta neuroticizma (McCrae i Costa, 1992). Međutim, oba modela, ljutnju opisuju kao neugodno emocionalno stanje jer u HEXACO-u ugodnost obuhvaća osobinu neprijateljstva (Weller i Tikir, 2010). Dodatna prednost ovog modela jest činjenica da se ljestvice iskrenost-poniznost, ugodnost i emocionalnost mogu povezati s pojmom altruizma te je prediktivna valjanost HEXACO modela u predviđanju različitih kriterija, poput npr. rizičnih ponašanja, bolja u odnosu na petofaktorski model (Ashton i Lee, 2007). U svrhu mjerenja osobina ličnosti utemeljenih na HEXACO modelu, Ashton i Lee (2009) su konstruirali istoimeni inventar ličnosti.

Osobe koje postižu visoke rezultate na osobini iskrenost-poniznost vrlo vjerojatno ne manipuliraju drugima kako bi ostvarile vlastitu korist, nisu sklona kršiti pravila, nemaju potrebu za postizanje uzvišenog statusa te ih ne privlači bogatstvo i luksuz (Lee i Ashton, 2009). Pridjevi koji se vežu uz ovaj H-faktor ličnosti su altruističan, lojalan, istinoljubiv i human nasuprot netolerantan, nepopustljiv ili agresivan (Lacković-Grgin i Penezić, 2018). Nadalje, Lee i sur. (2005) su utvrdili da je niski rezultat na faktoru iskrenost-poniznost u niskoj korelaciji s Paunonenovom skalom preuzimanja rizika koju mjeri SPI Inventar osobnosti. SPI (Supernumerary Personality Inventory) mjeri 10 dimenzija ličnosti za koje se smatra da nisu obuhvaćene petofaktorskim modelom te da su povezane sa šestim H-faktorom HEXACO modela (Weller i Tikir, 2010). Preuzimanje rizika obuhvaća ponašanja koja uključuju mogućnost gubitka ili opasnosti u kombinaciji s pozitivnim emocionalnim uzbuđenjem ili stimulacijom (Paunonen, 2002). Sukladno tome, predviđa se da bi niska

samoprocjena iskrenosti-poniznosti mogla biti povezana s rizičnim ponašanjem u širem smislu posebice u vezi sa zdravljem ili ugrožavanjem sigurnosti (Weller i Tikir, 2010). Naposljetku, važno je napomenuti kako se dimenzija iskrenost-poniznost pokazala povezanom s pojmom altruizma kojeg najčešće vežemo uz volonterske akcije (Ashton i Lee, 2007). Shodno svemu navedenom, ličnosti volontera bismo zasigurno povezali uz izraženiju osobinu iskrenost-poniznost.

Nadalje, emocionalnost je opisana pridjevima poput emocionalan, sentimentaln ili nesiguran nasuprot stabilan, hrabar, optimističan ili žilav (Lacković-Grgin i Penezić, 2018). Visoki rezultat na E-faktoru može ukazivati na osobe koje izraženije osjećaju strah i anksioznost, imaju veću potrebu za podrškom okoline, emocionalno se povezuju s drugima i empatične su (Lee i Ashton, 2009). Pokazalo se kako je emocionalnost također povezana s pojmom altruizma, ali i s nesklonosti rizičnim ponašanjima, posebice zbog faceta bojažljivosti i anksioznosti (Ashton i Lee, 2007; Lee i sur., 2005; Peters i Slovic, 1996). Na temelju spomenutih osobina koje se vežu uz osobe koje imaju izraženu dimenziju emocionalnosti, očekujemo kako će ona biti nisko izražena kod volontera Hrvatske gorske službe spašavanja koji su skloni sudjelovanju u opasnim spasilačkim akcijama.

Visoki rezultati na ekstraverziji (X-faktor) povezuju se s osobama koje se osjećaju ugodno u vodećim ulogama, vole društvena okupljanja i interakcije, energične su i samouvjerene (Hexaco, 2009). Budući da je ekstraverzija povezana s uživanjem u društvenim interakcijama te pozitivnom ponašanju prema drugima, ona je ujedno konzistentno konceptualno povezana s volonterskim ponašanjem (Graham, 2006). Brojna istraživanja su pokazala kako je ekstraverzija povezana sa sklonošću traženju uzbuđenja (Graham, 2006; Wood, 2006; Bratko i Butković, 2004; Aluja i sur., 2003, Zuckerman, 2000). Wallbank (1984) smatra kako u pozadini svih prosocijalnih ponašanja leže iste potrebe koje vežemo uz antisocijalno ponašanje. Točnije, prema fenomenu Robin-Hooda, potreba za traženjem novih uzbuđenja pojedinca može navesti kako na prosocijalno tako i na antisocijalno ponašanje (Škrlić, 2009). Osobe sklone volontiranju imaju povišenu potrebu za traženjem uzbuđenja što se očituje u njihovoj želji za interakcijom s okolinom u kojoj su izloženi velikom broju podražaja (Reddon i sur., 2006). Naposljetku, traženje uzbuđenja, a

time i ekstraverzija, pozitivno su povezani s bavljenjem sportovima srednjeg i jakog intenziteta s elementima rizika (O'Sullivan i sur.,1998). Shodno navedenim nalazima, očekujemo da će i volonteri Hrvatske gorske službe spašavanja imati visoko izraženu dimenziju ekstraverzije.

Izražena ugodnost (A-faktor) karakterizira osobe koje su sklone oprostiti, blage su u prosuđivanju drugih, spremne su na kompromis i suradnju te s lakoćom kontroliraju svoj temperament (Lee i Ashton, 2009). Dok su pridjevi koji opisuju ugodne pojedince strpljivost, suradljivost i tolerantnost, oni suprotnih rezultata na ovoj dimenziji mogu se opisati kao tvrdoglavi i skloni kritiziranju (Weller i Tikir, 2010). Velik broj istraživača smatra da je ugodnost pozitivno povezana s volontiranjem jer podrazumijeva brižljivost i empatiju koja je sastavni dio volonterskih aktivnosti (Elshaug i Metzer, 2001; Graham, 2006). Ashton i Lee (2007) su dokazali kako je ugodnost povezana i sa samim pojmom altruizma. Upravo dimenzija ugodnosti, zajedno s ekstraverzijom čini kombinaciju faktora ličnosti koji stvaraju „dispoziciju za pomaganjem drugima“ pojedinca koja se očituje u pozitivnoj orijentaciji prema drugima (Omoto i Snyder, 1995). Budući da pripadnici Hrvatske gorske službe spašavanja svakako čine pomagački orijentiranu skupinu volontera, na njihovim rezultatima ličnosti možemo očekivati visoko izraženu dimenziju ugodnosti.

Osobe s visokim rezultatima na savjesnosti uspješno organiziraju svoje vrijeme, teže točnosti i savršenstvu, disciplinirano rade kako bi postigle svoje ciljeve te su sklone pažljivom promišljanju (Lee i Ashton, 2009). Dok osobe s niskim C-faktorom nepromišljeno sudjeluju u rizičnim ponašanjima poput konzumacije droga, pušenja ili rizičnog seksualnog ponašanja, savjesniji pojedinci više promišljaju o svojim postupcima (Terracciano i sur., 2008; Terracciano i Costa, 2004; Trobst i sur., 2000). Savjesnost može biti povezana s rizičnijim ponašanjima unutar domene zdravlja ili sigurnosti, ali uz uključenu promišljenost prilikom djelovanja (Weller i Tikir, 2010). S obzirom da volonteri HGSS-a prolaze brojne edukacije te sudjeluju u spašavanju unesrećenih očekujemo kako će na planu ličnosti kod njih biti visoko izražena dimenzija savjesnosti.

Naposljetku, otvorenost ka iskustvima možemo povezati s osobama koje cijene umjetnost i ljepotu, radoznale su, imaju široke interese te se zanimaju za neobično (Lee i

Ashton, 2009). Opisi pojedinaca koji postižu visoke rezultate na navedenom faktoru ličnosti često sadržavaju pridjeve poput inovativni, nekonvencionalni, inteligentni ili kreativni (Weller i Tikir, 2010). Jedno je istraživanje pokazalo kako su volonteri postigli izrazito visoke rezultate na ovoj dimenziji te su autori zaključili da se takvi volonteri uključuju u nepoznate situacije poradi osobnog razvoja (Reddon i sur., 2006). Također, važno je napomenuti kako je otvorenost ka iskustvu pozitivno povezana i s traženjem uzbuđenja koje može biti povezano sa volonterskim ponašanjem, ali i sklonosti sudjelovanju u potencijalno opasnim situacijama (Škrliak, 2009). Upravo na temelju navedenih nalaza, očekujemo visoko izraženu dimenziju otvorenosti ka iskustvu kod pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja koji svoje djelovanje vrše u potencijalno opasnim situacijama.

Brojni su psiholozi svoje zanimanje usmjerili na istraživanja osobina koje mogu potaknuti pojedinca na pomaganje drugima u raznim kontekstima (Eisenberg, 2002). Upravo su nas prethodno opisane povezanosti HEXACO modela ličnosti s traženjem uzbuđenja, altruizmom, širokim spektrom rizičnih ponašanja te volontiranjem potakle da svoje istraživanje temeljimo na ovom modelu te provjerimo jesu li doista određene dimenzije ličnosti izraženije kod visokorizičnih volontera u odnosu na opću populaciju.

Motivacija

Pojam motivacije mogli bismo definirati kao „aktivno usmjerenje trenutanih životnih akcija na cilj koji se smatra pozitivnim“ (Rheinberg, 2004; 14.str). Opisani pojam motivacije istraživani je u raznim kontekstima ljudskog djelovanja što je rezultiralo i velikim brojem teorija i modela koji nastoje objasniti njen učinak na pojedinca.

U kontekstu volontiranja, motivacijske je teorije moguće razlikovati s obzirom na broj skupina motiva te ih tako dijelimo na dvodimenzionalne, trodimenzionalne te višedimenzionalne teorije (Pološki Vokić i sur.,2013). Prema dvodimenzionalnim teorijama, motivaciju volontera za sudjelovanje u volonterskim akcijama moguće je podijeliti u dvije skupine: altruistični tj intrinzični motivi s jedne te egoistični tj. ekstrinzični motivi s druge strane (Craig-Lees i sur.,2008; Widjaja, 2010). Za altruistične volontere se smatra da pomažu drugima kako bi uvećali njihovu dobrobit te oni doista uživaju u pomaganju drugima što

posljedično dovodi do intrinzičnog zadovoljstva koje ih potiče na daljnje sudjelovanje u volonterskim aktivnostima (Giorgio, 2003; Widjaja, 2010; Meier i Stutzer, 2006). S druge strane, egoistično motivirani volonteri sudjeluju u pomagačkim aktivnostima zbog poboljšanja vlastite dobrobiti (Giorgio, 2003; Widjaja, 2010) i osiguravanja ekstrinzičnih rezultata dok u stvarnosti ne uživaju u pomaganju drugima (Meier i Stutzer, 2006; Widjaja, 2010). Međutim, iako se prva skupina motiva čini poželjnijom, obje dimenzije motivacije će navest osobe na volonterske aktivnosti, ali će oni altruistično/ intrinzično motivirani biti ustrajni u svome pomagalačkom djelovanju od skupine egoistično/ ekstrinzično motiviranih volontera (Craig-Lees i sur., 2008; Penner, 2002). Trodimenzionalne teorije tvrde da je moguće razlikovati tri skupine motiva za volontiranje (Pološki Vokić i sur., 2013). Razni autori na različite načine imenuju te motive pa tako Backer (1993; prema Anheier i Salamon, 1999) govori o altruističnim motivima koje veže uz solidarnost za potrebite, instrumentalnim motivima kao što su stjecanje iskustva te obvezujućim motivima koji se mogu javiti zbog osjećaja moralne ili religiozne obveze. Nadalje, MacNeela (2008) smatra da pomagalačke aktivnosti mogu biti motivirane težnjom ka osobnom razvoju, težnjom ka razvijanju karijere ili pak društvenim motivima vezanim uz doprinos zajednici, stjecanju poznanstava i sl. Međutim, neki autori se ne slažu s prethodno navedenim te smatraju kako postoji veći broj skupina motiva koji se mogu vezati uz volontersko djelovanje što dovodi do formiranja višedimenzionalnih teorija (Pološki Vokić i sur., 2013). Ono što je specifično za ovu vrstu motivacijskih teorija jest činjenica da motivi nisu međusobno nezavisni i isključivi već se nadopunjuju (Hustinx i sur., 2010; Zrinščak i sur., 2012). Wolf (1999) te Hutton i Phillips (2006) govore o čak 8 skupina motiva koji mogu potaknuti pojedinca na pomaganje drugima. Međutim, najpoznatija višedimenzionalna teorija je teorija funkcionalnog pristupa motivaciji koja govori o postojanju šest funkcija volontiranja (Clary i sur., 1998).

Funkcionalni pristup motivaciji

Teorija funkcija motivacije nastala je s ciljem identificiranja osobnih i društvenih funkcija koji potiču pojedince da se uključe u volontiranje te da u njemu ustraju kroz duži vremenski period (Clary i Snyder, 2002). Identificirane funkcije su: vrijednosti (eng. Values), razumijevanje (eng. Understanding), osobni razvoj (eng. Enhancement), karijera (eng. Career

function), društveni odnosi (eng. Social function) i samozaštita (engl. Protective function) (Clary i sur. 1998).

Funkcija vrijednosti podrazumijeva da pojedinac volontira jer suosjeća s potrebitima te im želi pomoći (Clary i sur., 1998). Drugim riječima osoba želi djelovati u skladu sa svojim osobnim altruističnim vrijednostima (Juzbašić, 2015).

Funkcija razumijevanja objašnjava motiv za volontiranje u kontekstu želje za stjecanjem iskustva te razvijanjem svojih znanja, sposobnosti i vještina (Juzbašić, 2015). Volonter želi trenirati svoje potencijalno zapostavljene vještine te učiti o svijetu (Clary i sur., 1998).

Funkcija osobnog razvoja podrazumijeva psihološki rast i razvoj volontera kroz pomaganje drugima (Clary i sur., 1998). Također, pojedinac koji se uključuje u volontiranje želi stvarati pozitivnu sliku o sebi (Juzbašić, 2015).

Funkcija karijere govori kako volontiranje omogućava osobi da se prikupi važna iskustva koja posljedično mogu biti korisna u razvoju njene karijere (Clary i sur., 1998).

Funkcija društvenih odnosa odražava mogućnost volontera da osnaži svoje društvene veze (Clary i sur., 1998). Razlog tome je da volontiranje može biti viđeno kao društveno poželjna aktivnost koja je cijenjena od strane nama bitnih ljudi, ali i samo po sebi uključuje interakciju s drugima (Juzbašić, 2015).

Funkcija samozaštite navodi kako pojedinac može biti motiviran za pomaganje drugima s ciljem smanjenja osjećaja krivnje ili sličnih negativnih osjećaja koje je prethodno razvio o sebi samome (Clary i sur., 1998). Drugim riječima, pojedinac nastoji zaštititi svoj ego i identificirati svoje probleme (Juzbašić, 2015).

Kako bi mogli mjeriti navedene motive volontiranja, Clary i sur. (1998) su konstruirali Upitnik volontiranja (VFI – *Volunteer Functions Inventory*) koji je kasnije bio važan instrument u brojnim istraživanjima motiva volontera. Navedeni motivi volontera definirani unutar funkcionalne teorije, istraživani su u različitim kontekstima te se motiv vrijednosti pokazao kao najizraženiji bez obzira na kontekst volontiranja, dob i spol

volontera, a njega su slijedili motivi razumijevanja te motiv osobnog razvoja (Clary i sur., 1998; Okun i Schultz, 2003; Snyder i Omoto, 2009). Francis i Jones (2012) su istraživali motivaciju australskih volontera u hitnim službama. Naime, volonteri organizacije State Emergency Service rade u zahtjevnim uvjetima te moraju biti dobro obučeni, predani poslu te spremni suočiti se s rizicima (McLennan i Birch, 2009; Rice i Fallon, 2011). Kroz određeno vrijeme bilo je uočeno da velik broj volontera odustaje od sudjelovanja u organizaciji što je istraživače ponukalo da istraže što to uopće potiče volontere na uključivanje u takvu vrstu pomaganja drugima te što ih potiče da nastave s volonterskim radom (Francis i Jones, 2012). U svome istraživanju koristili su Upitnik volontiranja koji je pokazao kako je među volonterima najizraženiji motiv vrijednosti kojeg potom slijedi motiv razumijevanja (Francis i Jones, 2012). Nadalje, istraživanje koje se bavilo motivacijom volontera britanske spasilačke organizacije također je potvrdilo prethodno dobivene nalaze prijašnjih autora te kao najzastupljeniji motiv volontera prikazalo motiv vrijednosti kojeg je slijedio motiv razumijevanja (Martens, 2017). Kako se pripadnici Hrvatske gorske službe spašavanja mogu pribrojati u volontere spasilačke organizacije, ovim istraživanjem želimo ispitati njihove motive za pomaganje drugima te ih usporediti s prethodno dobivenim nalazima drugih istraživača.

Razlike u motivima volontera s obzirom na dob

Zanimljiva je činjenica da se s vremenom sve više starijih osoba uključuje u volonterske aktivnosti. Poznat je podatak da je u SAD-u 1990.godine svaka treća osoba starija od 75 godina bila volonter neke organizacije (Marriot Seniors Volunteerism Study, 1991). Smith (1991) navodi kako je više od polovice volontera Crvenog križa starije od 55 godina te pomažu radu organizacije kroz niz godina kao dugoročni članovi. U Hrvatskoj je Volonterski centar (2020) zabilježio da je od ukupnog broja registriranih volontera (N=18.897), čak 7% (N=1291) njih bio stariji od 60 godina. Takva pojava zainteresirala je istraživače koji su potom nastojali objasniti kako to da se starije stanovništvo počelo sve više interesirati za volonterske aktivnost. Neki od potencijalnih razloga su produljeni životni vijek (U.S. Department of Commerce, 1990) te osjećaj gubitka svakodnevne rutine odlaskom u

mirovinu (Rusac i Dujmović, 2014) što posljedično dovodi do toga da starije osobe imaju više slobodnog vremena koje mogu organizirati po svojim željama (Chambre, 1993). Nadalje, ono što je doprinijelo tome da stariji svoje vrijeme upotpune upravo volonterskim aktivnostima jest način medijskog oglašavanja koji je marketinškim prikazima starijima ukazao na njihove snage i koristi u društvu (Chambre, 1993). Također, sve je veći udio obrazovanih pojedinaca u starijoj populaciji što također pridonosi njihovoj sposobnosti za pomaganjem drugima kroz širi spektar aktivnosti (U.S.Department of Commerce, 1990).

Međutim, iako je dokazano kako stariji ljudi sudjeluju u volontiranju u gotovo jednakoj mjeri kao i mlađi kolege, zanimljivo je razmatrati razlikuju li se njihovi motivi za tu aktivnost. Dok mlađe generacije volontiranje često vide kao priliku za osobni rast i razvoj karijere, starije osobe volontiraju jer prvenstveno žele pomoći drugima te ostati aktivni kroz život (Rusac i Dujmović, 2014). Istraživanje provedeno u Hrvatskoj, pokazalo je kako starije skupine ispitanika imaju općenito pozitivnije stavove o volontiranju u odnosu na najmlađe skupine (Ledić, 2007). Nadalje, istražujući volontere hitnih službi, Francis i Jones (2012) su dokazali kako je kod mlađe generacije volontera statistički značajno izraženiji motiv karijere, razumijevanja i samozaštite. Međutim, obje generacijske skupine imaju najizraženije motive vrijednosti i razumijevanja (Francis i Jones, 2012).

U sklopu ovog istraživanja ispitat ćemo postoje li razlike u motivima volontera Hrvatske gorske službe spašavanja s obzirom na njihovu dob kako bi usporedili naše rezultate s prethodnim srodnim istraživanjima.

Cilj

Cilj ovog istraživanja bio je opisati osobine ličnosti volontera Hrvatske gorske službe spašavanja te njihove motive za volontiranje u spasilačkim aktivnostima.

Problemi

1. Prikazati izraženost osobina ličnosti i motiva za volontiranje pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja.
2. Usporediti osobine ličnosti pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja u odnosu na komparabilnu skupinu ne-volontera iz opće populacije.
3. Ispitati povezanost izraženosti motiva za sudjelovanjem pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja u spasilačkim volonterskim aktivnostima s njihovom dobi.

Hipoteze

1. Očekujemo da će kod pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja najizraženije dimenzije ličnosti biti iskrenost-poniznost, ekstraverzija i otvorenost ka iskustvima potom savjesnost i ugodnost dok će emocionalnost biti najmanje izražena. Očekujemo da će najizraženiji motiv za volontiranjem biti motiv vrijednosti i motiv razumijevanja.
2. Očekujemo da će se pripadnici Hrvatske gorske službe spašavanja, u odnosu na komparabilnu skupinu, statistički značajno razlikovati u izraženosti osobina ličnosti opisanih prema HEXACO modelu. Očekujemo statistički značajno viši rezultat na dimenzijama iskrenost-poniznost, ekstraverzija, ugodnost, savjesnost i otvorenost ka iskustvu dok na dimenziji emocionalnosti očekujemo statistički značajno niži rezultat kod pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja u odnosu na komparabilnu skupinu ne-volontera iz opće populacije.
3. Očekujemo negativnu povezanost dobi i motiva karijere, odnosno da će kod starijih volontera biti manje izražen ovaj motiv.

Metoda

Sudionici

U ovom su istraživanju sudjelovali pripadnici Hrvatske gorske službe spašavanja te njihovi ekvivalentni parovi iz opće populacije čija je glavna karakteristika bila da nisu članovi nijedne volonterske organizacije.

Broj pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja bio je 89, od čega je bilo 60 muškaraca (67.42%) i 29 žena (32.58%). Njihov dobni raspon bio je 25-69 dok je prosječna dob volontera bila 39 godina ($SD=9.14$). Kao najviši završeni stupanj obrazovanja njih $N=28$ (31.46%) navodi srednju školu, $N=20$ (22.47%) navodi preddiplomski studij, $N=32$ (35.96%) navodi diplomski studij te $N=9$ (10.11%) navodi poslijediplomski studij. Također, ispitali smo i sportsko iskustvo ispitanika, gdje je njih $N=4$ (4.49%) izjavilo da se profesionalno bave sportom, $N=78$ (87.64%) je izjavilo da se rekreativno bave sportom te se njih $N=7$ (7.87%) ne bavi sportom. Ovim istraživanjem obuhvatili smo 16 stanica HGSS u koje spadaju: Bjelovar, Čakovec, Delnice, Dubrovnik, Karlovac, Makarska, Novska, Ogulin, Orahovica, Požega, Rijeka, Samobor, Split, Šibenik, Zadar i Zagreb.

U svrhu stvaranja komparabilne skupine za provedbu ovog istraživanja, traženi su ekvivalentni parovi tj. stanovnici Republike Hrvatske koji su s volonterima Hrvatske gorske službe spašavanja izjednačeni po spolu, dobi i obrazovanju, ali se razlikuju po faktoru volontiranja. Drugim riječima u komparabilnoj skupini ispitanici nisu članovi Hrvatske gorske službe spašavanja niti bilo koje druge volonterske organizacije te se po definiciji ne svrstavaju u volontere općenito. U skupini ekvivalentnih parova bilo je također 89 sudionika od čega je bilo 60 muškaraca (67.42%) i 29 žena (32.58%) te je njihov dobni raspon bio 25-67, a prosječna dob 39 godina ($SD=9.11$). Kao najviši završeni stupanj obrazovanja njih $N=28$ (31.46%) navodi srednju školu, $N=20$ (22.47%) navodi preddiplomski studij, $N=32$ (35.96%) navodi diplomski studij te $N=9$ (10.11%) navodi poslijediplomski studij. Na pitanje o sportskom iskustvu njih $N=0$ (0%) odgovara da se profesionalno bave nekim sportom,

$N=43$ (48.31%) izjavljuje da se rekreativno bave sportom dok se najveći broj njih, $N=46$ (51.69%) uopće ne bavi sportom.

Instrumenti

Osobine ličnosti

Za procjenu osobina ličnosti korišten je HEXACO inventar ličnosti koji su konstruirali Ashton i Lee (2009), preveli Babarović i Šverko (2013) te je prethodno korišten na hrvatskom uzorku (npr. Vukasović, 2021; Butković i Galešić, 2022). Korištena je kraća verzija koja sadrži 60 čestica od kojih njih 10 mjeri po jednu osobinu ličnosti – iskrenost-pouzdanost (primjer čestice: „*Ne bih se koristio laskanjem, čak i da vjerujem da ću time dobiti povišicu ili napredovanje na radnom mjestu*“), emocionalnost (primjer čestice: „*Bilo bi me strah putovati u lošim vremenskim uvjetima*“), ekstraverzija (primjer čestice: „*Osjećam se prilično zadovoljno samim/om sobom*“), ugodnost (primjer čestice: „*Rijetko zamjeram drugima, čak i onima koji su mi nanijeli veliku nepravdu*“), savjesnost (primjer čestice: „*Planiram i organiziram unaprijed, kako bih izbjegao/la gužvu u zadnji čas*“) i otvorenost ka iskustvima (primjer čestice: „*Zanimljivo mi je učiti o povijesti i politici drugih država*“). Zadatak sudionika bio je da procijene svoje slaganje sa svakom tvrdnjom na skali Likertovog tipa od 5 stupnjeva gdje je 1 = u potpunosti se ne slažem, a 5 = u potpunosti se slažem. Ukupni rezultat je kasnije izražen kao aritmetička sredina odgovora na česticama za svaku dimenziju ličnosti gdje su odgovori na pojedinim česticama prethodno trebali biti rekodirani. Pouzdanost svih dimenzija izmjerena Cronbach alfa koeficijentom bila je zadovoljavajuća te je iznosila: iskrenost-pouzdanost: .78, emocionalnost: .75, ekstraverzija: .70, ugodnost: .70, savjesnost: .68 i otvorenost ka iskustvima: .81.

Motivacija za volontiranje

Za procjenu motiva za volontiranje korišten je Upitnik volontiranja (*VFI – Volunteer Functions Inventory*) kojeg su konstruirali Clary i sur. (1998), prevele Miljković i Rijavec (2009) te je prethodno korišten na hrvatskom uzorku (npr. Juzbašić, 2015). Upitnik sadrži ukupno 30 čestica kojima se mjeri 6 motiva za volontiranje: samozaštita (primjer čestice:

„Bez obzira na to kako loše se osjećam, volontiranje mi pomaže da to zaboravim“), vrijednosti (primjer čestice: „Brinem zbog onih koji su manje sretni nego ja“), karijera (primjer čestice: „Volontiranje mi može pomoći da se kasnije zaposlim tamo gdje bi volio raditi“), društveni odnosi (primjer čestice: „Moji prijatelji volontiraju“), razumijevanje (primjer čestice: „Mogu više naučiti o problemima ljudi i situaciji zbog koje volontiram“) i osobni razvoj (primjer čestice: „Volontiranje mi pomaže da se osjećam važnim“). Zadatak sudionika bio je da procijene svoje slaganje sa svakom tvrdnjom na skali Likertovog tipa od 7 stupnjeva gdje je 1 = uopće mi nije važno, a 7 = izuzetno mi je važno. Ukupni rezultat je izražen kao aritmetička sredina čestica za svaki motiv. Pouzdanost motiva izmjerena Cronbach alfa koeficijentima pouzdanosti bila je zadovoljavajuća te je iznosila: samozaštita: .76, karijera: .89, društveni odnosi: .79, razumijevanje: .75, osobni razvoj: .82, osim u slučaju motiva vrijednosti gdje iznosi .44. Detaljnijom analizom uočili smo kako jedna čestica koja opisuje motiv vrijednosti ima nisku korelaciju s ukupnim rezultatom te niske interkorelacije s česticama koje mjere isti kriterij. Također, sadržajno je dosta nejasna u kontekstu Hrvatske gorske službe spašavanja („Iskreno sam zainteresiran za konkretnu skupinu ljudi za koje radim“) jer oni ne rade s određenom skupinom (npr. djeca) već sa svima kojima je pomoć potrebna. Na temelju svega rečenog, odlučili smo izbaciti navedenu česticu čime se pouzdanost motiva vrijednosti povisila na .54.

Sociodemografski podaci

Na samom kraju upitnika sudionicima je bilo postavljeno nekoliko sociodemografskih pitanja vezanih uz dob, spol, stupanj obrazovanja, zanimanje, sportske interese, duljinu volontiranja u HGSS-u (izraženo u mjesecima) te stanici kojoj pripadaju. Sudionike koji su predstavljali komparabilnu skupinu nismo pitali zadnja dva pitanja budući da nemaju volonterskog iskustva. Opisani kratki upitnik konstruiran je u svrhu ovog istraživanja.

Postupak

Istraživanje je provedeno tijekom rujna i listopada 2021. godine pomoću ankete koja je izrađena na platformi Google obrasci. U dogovoru s komisijom Hrvatske gorske službe

spašavanja, službeni poziv na istraživanje upućen je, putem službenog e-maila, voditeljima svih stanica Hrvatske gorske službe spašavanja koji su ga potom prosljedili volonterima unutar svoje stanice, također elektroničkim putem. Procijenjeno vrijeme rješavanja upitnika bilo je 10-15 minuta, te je ispunjavanje bilo u potpunosti anonimno. Nakon što su njihovi podaci bili prikupljeni, na temelju sociodemografskih podataka – spol, godine i stupanj obrazovanja, traženi su, također online putem, sudionici iz populacije stanovnika Republike Hrvatske koji nisu volonteri ni u kojoj organizaciji te su po navedenim podacima mogli predstavljati ekvivalentne parove pripadnicima Hrvatske gorske službe spašavanja. Do odgovarajućih sudionika dolazilo se putem poznanika, metodom snježne grude. Njihovo rješavanje upitnika bilo je procijenjeno na 10 minuta, budući da su imali jedan upitnik manje (nisu rješavali Upitnik volontiranja). Obje skupine sudionika bile su informirane o svrsi prikupljanja traženih podataka te su svoj pristanak na sudjelovanje dale pritiskom na tipku „Podnesi“ na kraju ankete.

Rezultati

Prikupljeni podaci obrađivani su računalnim programom Jamovi. Kako bismo provjerili jesu li zadovoljeni svi uvjeti za korištenje parametrijske statistike, izračunali smo normalitet distribucija te homogenost varijanci koje su prikazane u Tablici 1 i Tablici 2. Za ispitivanje normaliteta distribucija korišten je Shapiro-Wilk test. Na planu ličnosti Shapiro-Wilk test je pokazao normalnu distribuciju gotovo svih osobina. Pokazalo se kako distribucija dimenzije otvorenosti ka iskustvima odstupa od normalne kod prve ispitivane skupine pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja, dok distribucija dimenzije iskrenost-pozitivnost odstupa od normalne kod obiju ispitivanih skupina. Na planu motivacije distribucije motiva vrijednosti, karijere, društva, razumijevanja i osobnog napretka odstupaju od normalne dok se motivi samozaštite distribuiraju normalno. Unatoč izračunatom odstupanju od normalne distribucije, spomenute varijable su na grafičkom prikazu zvonolikog oblika što je prihvatljivo za daljnju obradu uz iznimku motiva karijere čiji je grafički prikaz asimetričan. Shodno spomenutoj asimetriji pri obradi smo koristili i neparametrijski test kako bi provjerili dobivene rezultate. Homogenost varijanci ispitivana je

Levenovim testom koji je pokazao kako nema razlike u varijancama između skupina HGSS-a i opće populacije za pojedine osobine ličnosti.

Tablica 1: Rezultati testa normaliteta distribucije za varijable osobina ličnosti te izračunata razlika osobina ličnosti među ispitivanim skupinama (N=178)

	Skupina	<i>W</i>	<i>p</i>	<i>M (SD)</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
Iskrenost-poniznost	HGSS	0.95	.002	4.14 (0.57)	4.21	<.001	0.63
	Opća populacija	0.97	.03	3.75 (0.67)			
Emocionalnost	HGSS	0.99	.59	2.72 (0.55)	-4.92	<.001	-0.74
	Opća populacija	0.98	.21	3.16 (0.65)			
Ekstraverzija	HGSS	0.99	.42	3.62 (0.61)	1.34	.18	
	Opća populacija	0.98	.11	3.50 (0.57)			
Ugodnost	HGSS	0.99	.61	3.25 (0.56)	1.03	.31	
	Opća populacija	0.99	.59	3.17 (0.55)			
Savjesnost	HGSS	0.98	.1	3.78 (0.53)	0.77	.44	
	Opća populacija	0.98	.32	3.72 (0.50)			
Otvorenost ka iskustvima	HGSS	0.96	.01	3.78 (0.68)	5.04	<.001	0.76
	Opća populacija	0.98	.2	3.26 (0.69)			

Legenda: *W* - Shapiro-Wilk test; *M* - aritmetička sredina; *SD* - standardna devijacija; *t* - rezultati *t*-testa; *d* - Cohenov *d*

Tablica 2: Deskriptivni statistički podaci te rezultati testa normaliteta distribucije za ispitivane varijable motiva za volontiranje ($N=89$)

	M (SD)	W	p
Samozaštita	3.13 (1.30)	0.98	.09
Vrijednosti	5.92 (0.73)	0.95	<.001
Karijera	2.92 (1.61)	0.92	<.001
Društvo	4.02 (1.32)	0.97	<.05
Razumijevanje	5.43 (1.11)	0.9	<.001
Osobni napredak	4.38 (1.42)	0.97	<.05

Legenda: M - aritmetička sredina; SD - standardna devijacija; W - Shapiro-Wilk test

Kako bismo odgovorili na prvi postavljeni problem vezan uz ličnost izračunali smo aritmetičke sredine svih osobina ličnosti te usporedili njihove vrijednosti koje su navedene u Tablici 1. Rezultati su pokazali kako je najizraženija osobina kod pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanje upravo iskrenost-poniznost ($M=4.14$) koju slijede otvorenost ka iskustvima, savjesnost ($M=3.78$) i ekstraverzija ($M=3.62$) te ugodnost ($M=3.25$) dok je emocionalnost očekivano na posljednjem mjestu ($M=2.72$). Dobiveni rezultati su u skladu s našim očekivanjima uz iznimku ekstraverzije za koju smo očekivali da će biti u tri najizraženije dimenzije ličnosti. Aritmetičke sredine smo izračunali i na motivima za volontiranje te su dobiveni rezultati prikazani u Tablici 2, a njihov redoslijed po zastupljenosti je sljedeći: motiv vrijednosti ($M=5.92$), motiv razumijevanje ($M=5.43$), motiv osobni napredak ($M=4.38$), motiv društvo ($M=4.02$), motiv samozaštita ($M=3.13$) te na posljednjem mjestu motiv karijera ($M=2.92$) te su oni u potpunosti u skladu s našim očekivanjima.

Kako bismo odgovorili na drugi problem usporedili smo aritmetičke sredine dobivene za svaku osobinu ličnosti kod pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja s onom pripadnika opće populacije koja je imala ulogu komparabilne skupine ne-volontera. Za usporedbu dviju skupina koristili smo t-test, točnije šest t-testova za velike nezavisne uzorke, po jedan za svaku osobinu ličnosti. Dobiveni rezultati su prikazani u Tablici 1 te ukazuju na postojanje statistički značajne razlike među nezavisnim uzorcima kod osobina iskrenost-poniznost, emocionalnost i otvorenost ka iskustvima. Iskrenost-poniznost je statistički

značajno više izražena kod volontera Hrvatske gorske službe spašavanja u odnosu na opću populaciju dok je emocionalnost statistički značajno manje izražena kod volontera u odnosu na opću populaciju. Otvorenost ka iskustvima je statistički značajno izraženija kod pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja u usporedbi s komparabilnom skupinom opće populacije. Sve prethodno navedene razlike su umjereno do visoko izražene što je vidljivo iz vrijednosti Cohenovog d koeficijenta u Tablici 1. Kod ostalih osobina ličnosti nisu dokazane statistički značajne razlike nezavisnih skupina volontera i opće populacije. Dobivene statistički značajne razlike među uspoređivanim skupinama su u skladu s našim očekivanjima, ali smo statistički značajne razlike očekivali i na ostalim dimenzijama ličnosti.

Kako bismo odgovorili na treći problem izračunali smo korelaciju između rezultata na dimenzijama motiva za volontiranje i dobi volontera Hrvatske gorske službe spašavanja. Dobivena korelacijska matrica prikazana je u Tablici 3 te dokazuje statistički značajnu i nisku negativnu povezanost motiva karijere i dobi volontera ($r=-0.22$, $p<.05$). Dobiveni rezultat znači da kod volontera HGSS-a s dobi motiv karijere postaje manje izražen što je u skladu s našim postavljenim očekivanjima. Među ostalim motivima i dobi volontera nisu dokazane statistički značajne korelacije.

Tablica 3: *Korelacijska matrica povezanosti motiva za volontiranje i dobi volontera (N=89)*

<i>r</i>	Samozaštita	Vrijednosti	Karijera	Društvo	Razumijevanje	Osobni napredak
Samozaštita	-	-	-	-	-	-
Vrijednosti	.16	-	-	-	-	-
Karijera	.66**	.08	-	-	-	-
Društvo	.43**	.27**	.44**	-	-	-
Razumijevanje	.51**	.34**	.51**	.35**	-	-
Osobni napredak	.70**	.21	.63**	.51**	.64**	-
Dob	-.15	-.10	-.23*	.08	-.18	-.11

*Legenda: r - Pearsonov koeficijent korelacije, * - $p<.05$; ** - $p<.01$*

Obzirom da je distribucija motiva karijere asimetrična, dodatno smo izračunali i Spearmanov koeficijent korelacije koji je pokazao da povezanost motiva karijere i dobi volontera iznosi -0.206 uz $p=0.05$. Također, korelacije ostalih motiva s dobi su statistički neznajne što je pokazao i Pearsonov koeficijent korelacije naveden u Tablici 3. Shodno dobivenim rezultatima, možemo potvrditi da korelacija između motiva karijere te dobi volontera postoji, ali je ona niska.

Rasprava

Cilj ovog istraživanja je bio opisati osobine ličnosti volontera Hrvatske gorske službe spašavanja te njihove motive za volontiranjem. Budući da je za akcije Hrvatske gorske službe spašavanja karakteristično da se provode na opasnim terenima te uključuju velik rizik i ugrožavanje vlastitog života tijekom spašavanja tuđih, svakako je zanimljivo istražiti postoje li osobine ličnosti koje su karakteristične za volontere ove organizacije te koji su to motivi koji ih potiču na sudjelovanje u spasilačkim akcijama.

Prvi problem ovog istraživanja ticao se više deskriptivnih podataka kojima smo nastojali opisati volontere Hrvatske službe spašavanja. Zanimljivo je bilo vidjeti podatke o rodu i dobi volontera. Naime pokazalo se da je više pripadnika muškog roda, ali broj ženskih pripadnika koji su sudjelovali u istraživanju je također visok (40%) iako nismo bili u mogućnosti doći do provjerenih podataka o rodu svih pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja koje bi mogli usporediti s našim uzorkom. Međutim, moguće je da su volonterke bile sklonije pristupanju rješavanja upitnika od muškaraca zbog čega je dobiven ovakav omjer. Nadalje, dobni raspon volontera bio je od 21 do čak 64 godine što je također iznenađujuće s obzirom da je za sudjelovanje u spasilačkim akcijama potrebna dobra tjelesna snaga i sprema. Shodno tome ispitali smo i bavljenje sportom te uvidjeli da se 4.49% pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja profesionalno bavi nekim sportom, njih čak 87.64% se sportom bavi rekreativno, dok se njih 7.87% ne bavi sportom. Dobiveni su i podaci o duljini volonterskog iskustva gdje se pokazalo da je prosjek sudjelovanja u spasilačkim akcijama Hrvatske gorske službe spašavanja kod naših ispitanika 103 mjeseca tj. 8 i pol godina gdje je raspon odgovora bio od 2 mjeseca do čak 41 godine. Naposljetku smo prikupili

podatke o izraženosti osobina ličnosti te motiva za volontiranjem. Dobiveni podaci su većim dijelom bili u skladu s očekivanjima gdje se pokazalo kako je najizraženija osobina volontera iskrenost-poniznost koju slijedi otvorenost ka iskustvima, a kao najmanje izražena pokazala se emocionalnost. Opisani rezultati su većinski u skladu s našim očekivanjima. Karakteristike koje se vežu uz iskrenost – poniznosti su humanost i altruističnost te nezainteresiranost za bogatstvo i luksuz koje smo svakako očekivali da će biti izražene kod volontera Hrvatske gorske službe spašavanja. Jedan od razloga korištenja upravo HEXACO mjernog instrumenta bila je mogućnost mjerenja ovog šestog faktora kojeg smo htjeli obuhvatiti jer smo smatrali da je to jedna od bitnih karakteristika volontera spasilačkih organizacija. Nadalje, otvorenost ka iskustvima je svakako očekivano izražena kod pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja zbog rizika kojima se izlažu te sklonosti adrenalinskim sportovima i aktivnostima. Naime, Škrliak (2009) navodi kako je otvorenost ka iskustvima pozitivno povezana sa traženjem uzbuđenja te potrebom za sudjelovanje u potencijalno opasnim situacijama što je karakteristično za spasilačke akcije naših volontera. Naposljetku, nisku emocionalnost smo očekivali zbog njene povezanosti sa osjećajem straha te faceta bojažljivosti i anksioznosti čiji bi povišeni rezultati bili u kontradikciji sa sudjelovanjem u rizičnim spasilačkim aktivnostima te sklonosti sportovima i spasilačkim akcijama koji mogu biti životno ugrožavajući, a uočeni su kod pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja. Također, ispitivali smo izraženost motiva za volontiranjem Upitnikom volontiranja gdje je potrebno naglasiti da bi, zbog niske pouzdanosti, rezultate dobivene za motiv vrijednosti trebalo interpretirati s dozom opreza. Krajnja analiza je pokazala kako je najizraženiji motiv za volontiranje kod pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja upravo motiv vrijednosti te motiv razumijevanja. Dobiveni rezultati su očekivani jer su prethodna istraživanja, koja su se fokusirala na volonterske organizacije slične Hrvatskoj gorskoj službi spašavanja po pitanju riskiranja života u teškim uvjetima spašavanja unesrećenih, pokazala kako je kod volontera najizraženiji motiv vrijednosti te motiv razumijevanja (Francis i Jones, 2012; Martens, 2017). Motiv vrijednosti naglasak stavlja na empatiju i altruizam volontera zbog čega nije iznenađujuće da je on izražen kod osoba koje svojevrijedno sudjeluju u volonterskim akcijama spašavanja (Clary i sur., 1998; Juzbašić, 2015). Motiv razumijevanja veže se uz želju za stjecanjem novih iskustava te razvijanje već postojećih znanja i vještina što je također

izraženo kod pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja koji su skloni novim iskustvima kako kroz sudjelovanje i usavršavanje u sportu tako i sudjelovanjem u spašavanju unesrećenih na nepovoljnim područjima diljem Hrvatske (Juzbašić, 2015). Uzevši u obzir sve dobivene rezultate kojima smo nastojali odgovoriti na prvi problem, možemo zaključiti da smo većinski potvrdili prvu postavljenu hipotezu koja se odnosila na izraženost osobina ličnosti i motiva volontera Hrvatske gorske službe spašavanja.

Drugi problem se bavio razlikom izraženosti osobina ličnosti između dviju nezavisnih skupina: volontera Hrvatske službe spašavanja te pripadnika komparabilne skupine nevolontera. Pripadnici obje skupine bili su izjednačeni po spolu, dobi i stupnju obrazovanja, tj. nakon prikupljanja demografskih podataka volontera Hrvatske službe spašavanja, tražili smo njihove ekvivalentne parove u općoj populaciji. Jedina razlika među skupinama bilo je volontiranje, gdje u općoj populaciji nemamo nijednog ispitanika koji je tijekom života bio volonter bilo koje organizacije. Kako bi ispitali razlike u izraženosti osobina ličnosti među navedenim nezavisnim skupinama koristili smo t-test za velike nezavisne uzorke koji je pokazao statistički značajnu razliku u izraženosti osobina iskrenost-poniznost i otvorenost ka iskustvima, gdje su navedene osobine ličnosti statistički značajno izraženije kod volontera u odnosu na opću populaciju. Također je dokazana statistički značajna razlika u izraženosti osobine emocionalnosti koja je značajno manje izražena kod volontera u usporedbi s općom populacijom. Dobiveni rezultati su u skladu s našim očekivanjima tj. njima djelomično potvrđujemo drugu postavljenu hipotezu. Hipoteza nije u potpunosti potvrđena jer nisu dokazane statistički značajne razlike na ostalim osobinama ličnosti - ekstraverzija, ugodnost i savjesnost. Iako nema statističke značajnosti, dobiveni trendovi se kreću u očekivanom smjeru tj. ekstraverzija, ugodnost i savjesnost su izraženije kod volontera u odnosu na opću populaciju, ali ta razlika nije statistički značajna. Razlog tome može biti veličina uzorka (N=89) zbog koje postoji mogućnost da dobiveni podaci ne reprezentiraju cijelu populaciju svake skupine tj. ne prikazuju stvarno stanje unutar istraživanih populacija (Petz, Kolesarić i Ivanec, 2012). Uzevši sve u obzir, djelomično smo potvrdili drugu postavljenu hipotezu koja je odgovarala na problem razlika u izraženosti osobina ličnosti među pripadnicima Hrvatske gorske službe spašavanja i njihovih ekvivalentnih parova iz opće populacije.

Naposljetku se treći problem bavio motivacijom volontera s obzirom na njihovu dob, tj. istraživali smo postoji li povezanost dobi i motiva za volontiranjem koji su izraženi kod pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja. Računanjem korelacije dobili smo korelacijsku matricu koja je pokazala kako postoji statistički značajna negativna korelacija dobi i motiva karijere što ukazuje na to da je stariji volonteri imaju manje izražen motiv karijere od mlađih kolega Hrvatske gorske službe spašavanja. Takav rezultat smo očekivali jer je funkcija motiva karijere vezana uz prikupljanje iskustava i znanja koji bi osobi mogli pomoći u razvijanju daljnje karijere (Clary i sur. 1998). Razumljivo je da mlađe osobe češće razmišljaju na taj način u odnosu na starije koje su pri kraju karijere ili su već u mirovini. Za ostale motive nismo dokazali statistički značajne povezanosti s dobi volontera. Kada govorimo o motivu vrijednosti, rezultate vezane uz njega treba analizirati s oprezom budući da je pouzdanost te skale podosta niska (.54) u odnosu na ostale korištene skale (.76; .89; .8; .75; .82).

Ograničenja i implikacije za buduća istraživanja

U ovom istraživanju sudjelovalo je N=89 pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja, dok je javna informacija da ih je u Hrvatskoj registrirano preko N=1000. Budući da je uzorak u statistici glavni alat za dobivanje informacija i podataka na temelju kojih ćemo donositi zaključke o populaciji koju on reprezentira, na kvalitetu dobivenih podataka pozitivno utječe veličina uzorka tj. mali uzorak može narušiti kvalitetu podataka na temelju kojih donosimo zaključke o populaciji koja je predmet interesa našeg istraživanja (Petz, Kolesarić i Ivanec, 2012). Shodno tome, uzorak ispitanika koji su pristupili istraživanju te ispunili upitnike nije reprezentativan te ne možemo sa sigurnošću tvrditi da su dobiveni rezultati postigli vanjsku valjanost tj. da je moguće generalizirati podatke dobivene na našem uzorku pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja na cijelu populaciju te skupine volontera (Petz, Kolesarić i Ivanec, 2012). Navedeni problem smo nastojali riješiti formiranjem ekvivalentnih parova iz opće populacije kako bi osigurali da je glavna razlika među nezavisnim uzrocima samo članstvo u Hrvatskoj gorskoj službi spašavanja tj. volontiranje. Međutim na taj način nismo u istraživanje uključili opću populaciju Hrvatske već samo sudionike koji su mogli biti ekvivalenti par nekom od pripadnika Hrvatske gorske

službe spašavanja. Shodno tome, za buduće istraživanje bi svakako trebalo pronaći načina da se obuhvati veći broj volontera što bi se moglo učiniti odlaskom u njihove stanice ili detaljnijim objašnjenjem svrhe istraživanja koja bi ih mogla motivirati da u njemu sudjeluju. Nadalje, nedostatak online istraživanja je svakako i nemogućnost nadgledanja ispitanika tijekom rješavanja upitnika gdje ne možemo sa sigurnošću znati je li svaki ispitanik samostalno ispunio upitnik i u kakvim uvjetima tj. narušena je standardiziranost postupka istraživanja. S druge strane, online istraživanje je omogućilo ispitanicima da upitnicima pristupe kada im je to najviše odgovaralo shodno njihovim obavezama što je u ovoj situaciji volontera spasilačke organizacije zasigurno bilo praktično. Upitnici su se mogli rješavati na računalu i mobitelu što je također doprinijelo jednostavnosti sudjelovanja u istraživanju, ali je nedostatak nadzora mogao rezultirati smanjenjem odgovornosti ili čak zaboravljanjem što je posljedično moglo utjecati na smanjen odaziv sudionika. U istraživanju smo koristili skraćenu verziju HEXACO upitnika koja sadrži 60 čestica. Razlog tome je bilo kraće vrijeme ispunjavanja upitnika što je zasigurno moglo pozitivno utjecati na odaziv sudionika i smanjiti stopu odustajanja tijekom rješavanja. Međutim, iako su Ashton i Lee (2007) dokazali povezanost triju dimenzija ličnosti s pojmom altruizma, korištenjem dulje verzije od 100 čestica bili bi u mogućnosti izmjeriti altruizam jer ona sadržava čestice koje se odnose na taj konstrukt. Shodno tome, u budućim istraživanjima bismo se mogli fokusirati detaljnije na konstrukt altruizma kod volontera Hrvatske gorske službe spašavanja. Nadalje, korišteni upitnik o volontiranju je pokazao zadovoljavajuće pouzdanosti svih motiva osim motiva vrijednosti čije čestice nisu nužno bile prilagođene volonterskoj organizaciji kao što je Hrvatska gorska služba spašavanja. Upitnik smo u svrhu ovog istraživanja prilagodili izbacivanjem čestice koja je bila najmanje povezana sa motivom kojeg je mjerila te s drugim srodnim česticama, ali bi u budućim istraživanjima mogli korigirati i evaluirati ažurirani Upitnik koji bi bio prilagođeniji za tu specifičnu organizaciju. Također, budući da se Upitnik volontiranja po prvi put koristio na pripadnicima Hrvatske gorske službe spašavanja te su dobiveni očekivani rezultati koji ukazuju na to da je kod volontera najizraženiji motiv vrijednosti, u budućim istraživanjima bismo mogli koristiti Upitnik PVQ (Portrait Values Questionnaire) kojeg su konstruirali Schwartz i sur. (2001). Navedenim upitnikom se

detaljnije opisuje sam motiv vrijednosti te se tako nastoji bolje razumjeti volontiranje (Briggs, Peterson i Gregory, 2010).

Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je opisati osobine ličnosti i motivaciju volontera Hrvatske gorske službe spašavanja. Dobiveni podaci pokazuju kako su kod pripadnika Hrvatske gorske službe spašavanja najizraženije osobine iskrenost-poniznost te otvorenost ka iskustvima dok je najmanje izražena osobina ličnosti emocionalnost. U odnosu na opću populaciju Republike Hrvatske, volonteri imaju statistički značajno zastupljenije prethodno navedene osobine iskrenost-poniznost i otvorenost ka iskustvu te statistički značajno manje izraženu emocionalnost. Na planu motiva za volontiranjem, rezultati su pokazali kako su najizraženiji motiv razumijevanja i motiv vrijednosti. Također, dokazana je negativna povezanost dobi volontera i izraženosti motiva karijere gdje se pokazalo kako stariji pripadnici Hrvatske gorske službe spašavanja imaju manje izraženu važnost motiva karijere prilikom sudjelovanja u spasilačkim akcijama diljem Hrvatske.

Literatura

- Aluja, A., Garcia, O. i Garcia, L.F. (2003). Relationships among extraversion, openness to experience, and sensation seeking. *Personality and Individual Differences*, 35, 671–680.
- Anheier, H., & Salamon, L. (1999). Volunteering in cross-national perspective: Initial comparison. *Law and contemporary problems*, 62(4), 42-65.
- Ashton, M. C., & Lee, K. (2007). Empirical, theoretical, and practical advantages of the HEXACO model of personality structure. *Personality and Social Psychology Review*, 11, 150–166.
- Ashton, M. C., & Lee, K. (2009). The HEXACO–60: A short measure of the major dimensions of personality. *Journal of Personality Assessment*, 91(4), 340–345, 200
- Ashton, M.C., Lee, K., Perugini, M., Szarota, P. i de Vries, R.E. (2004). A six-factor structure of personality-descriptive adjectives: Solutions from psycholexical studies in seven languages. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86, 356-366.
- Babarović, T. i Šverko, I. (2013). The HEXACO Personality Domains in the Croatian Sample. *Društvena istraživanja*, 22(3), 397-412
- Begović, H. (2006). O volontiranju i volonterima/kama. Volonterski centar
- Bratko, D. i Butković, A. (2004). Pet velikih faktora ličnosti i predviđanje traženja uzbuđenja kod adolescenata i njihovih roditelja. *Suvremena psihologija*, 1, 65-76.
- Briggs, E., Peterson, M., and Gregory, G. (2010). Towards a better understanding of volunteering for nonprofit organizations: explaining volunteers' pro-social attitudes. *Journal of Macromarketing*, 30(1), 61-76.
- Britton, J.H. i Britton, J.O. (1972). *Personality change in aging: A longitudinal study of community residents*. Springer.

- Butković, A. i Galešić, M. (2022). Relationship between COVID-19 threat beliefs and individual differences in demographics, personality, and related beliefs. *Frontiers in Psychology, 13*
- Cattell, R.B. (1979). *Personality and Learning Theory Vol. 1 : The Structure of Personality in Its Environment*. New York: Springer.
- Chambre, S. M. (1993). Volunteerism by Elders: Past Trends and Future Prospects. *The Gerontologist, 33*(2), 221–228.
- Clary, E. G., Snyder, M., Ridge, R. D., Copeland, J., Stukas, A. A., Haugen, J., & Meine, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*(6), 1516-1530.
- Costa, P. T. i McCrae, R. R. (1992). The five-factor model of personality and its relevance to personality disorders. *Journal of Personality Disorders, 6*(4), 343-359.
- Costa, P.T. i McCrae, R.R. (1987). Validation of the Five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology, 52*, 81-90.
- Costa, P.T.Jr., McCrae, R.R. (2006). Age changes in personality and their origins: Comment on Roberts, Walton, and Viechtbauer. *Psychology Bulletin, 132*, 26-28.
- Costa, P.T.Jr., McCrae, R.R., Arenberg, D. (1980). Enduring dispositions in adult males. *Journal of Personality and Social Psychology, 38*, 793-800.
- Craig-Lees, M., Harris, J., & Lau, W. (2008). The role of dispositional, organizational and situational variables in volunteering. *Journal of Non-profit & Public Sector Marketing, 19*(2), 1-24.
- Eisenberg, N. (2002). Empathy-related emotional responses, altruism, and their socialization. U: R. J. Davidson i A. Harrington (Ur.), *Visions of compassion: Western scientists and Tibetan Buddhists examine human nature* (str. 131.–164.). Oxford University Press.
- Elshaug, C. i Metzger, J. (2001). Personality attributes of volunteers and paid workers engaged in similar occupation tasks. *Journal of Social Psychology, 141*, 752-763.

- Francis, J. E. & Jones, M. (2012). Emergency service volunteers: a comparison of age, motives and values. *The Australian Journal of Emergency Management*, 27(4), 23-28.
- Giorgio, J. (2003). *What motivates college students to volunteer? – Using the Volunteer Functions Inventory*. Rowan University.
- Graham, S. (2006). *Personality, sensation seeking and motivation differences between high and low risk volunteer groups*. [Neobjavljeni završni rad]. Sveučilište u Edinburghu.
- Hrvatska gorska služba spašavanja (2005-2022). <https://www.hgss.hr/o-nama/> (pristupljeno:08.05.2022.)
- Hustinx, L., Cnaan, R. A., & Handy, F. (2010). Navigating theories of volunteering: A hybrid map for a complex phenomenon. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 40(4), 410-434.
- Hutton, S., i Phillips, F. (2006). *Nonprofit kit for dummies* (2. izdanje). Wiley.
- Juzbašić, M. (2015). *Osobine ličnosti i motivi za volontiranje*. Diplomski rad. Odsjek psihologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.
- Lacković-Grgin K. i Penezić Z. (2018). *Ličnost*. Naklada Slap.
- Larsen R.J. i Buss D.M. (2008). *Psihologija ličnosti*. Naklada Slap.
- Ledić, J. (2007). *Zašto (ne) volontiramo?: Stavovi javnosti o volonterstvu*. Academy for Educational Development.
- Lee, K. i Ashton, M.C. (2009). The hexaco personality inventory – revised. A measure of the six major dimensions of personality. <https://hexaco.org/scaleDescriptions> (pristupljeno: travanj 2022).
- Lee, K., & Ashton, M. C. (2008). The HEXACO personality factors in the indigenous personality lexicons of English and 11 other languages. *Journal of Personality*, 76, 1001–1053.

- Lee, K., Ogunfowora, B., & Ashton, M. C. (2005). Personality traits beyond the Big Five: Are they within the HEXACO space? *Journal of Personality*, 73, 1437–1463.
- MacNeela, P. (2008). The give and take of volunteering: Motives, benefits and personal connections among Irish volunteers. *Voluntas: International Journal of Voluntary & Non-profit organizations*, 19(2), 125-139.
- Marriot Seniors Volunteerism Study. (1991). Commissioned by Marriot Senior Living Services and United States Administration on Aging. Washington, DC: Marriot Senior Living Services.
- Martens, M.L. (2017). *Volunteer motivation and retention in British Columbia search and rescue organizations*. [Neobjavljen rad]. Faculty of Management, Vancouver Island University.
- McLennan, J. and Birch, A. (2009). Age and motivation to become an Australian volunteer firefighter. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, 27(1), 53-65.
- Meier, S., & Stutzer, A. (2006). Is volunteering rewarding in itself?. *Economica*, 75(297), 39-59.
- Miljković, D. i Rijavec, M. (2009). Pristupi ostvarenju sreće, motivi za volontiranjem i psihološka dobrobit volontera. U: I. Jerković (Ur.), *Current trends in psychology* (str. 16-18). Filozofski fakultet u Novom Sadu.
- Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2022). <https://mrosp.gov.hr/istaknute-teme/obitelj-i-socijalna-politika/socijalna-politika-11977/udruge-humanitarni-rad-i-volonterstvo-12006/volonterstvo-12023/12023> (pristupljeno:05.04.2022.)
- Okun, M.A. i Schultz, A. (2003). Age and motives for volunteering: Testing hypotheses derived from socioemotional selectivity theory. *Psychology and Aging*, 18, 231-239.

- Omoto, A. M. i Snyder, M. (1995). Sustained helping without obligation: motivation, longevity of service, and perceived attitude change among aids volunteers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 671-686.
- O'Sullivan, D.M., Zuckerman, M. i Kraft, M. (1998). Personality characteristics of male and female participants in team sports. *Personality and Individual Differences*, 25, 119-128
- Paunonen, S. (2002). Design and construction of the supernumerary personality inventory (Research Bulletin 763). University of Western Ontario.
- Pavlović, Z. (2012). *Prosocijalno ponašanje i altruizam*. Završni rad. Odsjek psihologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Osijeku.
- Penner, L.A. (2002). Dispositional and organizational influences on sustained volunteerism: An interactionist perspective. *Journal of Social Issues*, 58, 447-467.
- Peters, E., & Slovic, P. (1996). The role of affect and worldviews as orienting dispositions in the perception and acceptance of nuclear power. *Journal of Applied Social Psychology*, 26, 1427-1453.
- Petz, B., Kolesarić, V. i Ivanec, D. (2012). *Petzova statistika*. Naklada Slap.
- Pološki Vokić, N., Marić, I. i Horvat, G. (2013). Motivacija za volontiranje – jesu li motivi za volontiranje povezani sa spolom, ličnosti i područjem studiranja? *Revija za socijalnu politiku*, 20(3), 225-251.
- Reddon, J.R., Marjanovic, Z. i Heinrich, S. (2006). The Volunteer Experience Scale: Initial Development and Relationship with Personality. U Columbus, A. i Columbus, F.H. (ur.). *Advances in Psychology Research*, 45, 227-244.
- Rheinberg, F. (2004). *Motivacija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Rice, S. and Fallon, B. (2011). Retention of volunteers in the emergency services: exploring interpersonal and group cohesion factors. *Australian Journal of Emergency Management*, 26(1), 18-23.

Rusac, S. i Dujmović, G. (2014). Volontiranje u starijoj životnoj dobi. *Nova prisutnost* 12 (2), 279-293.

Schwartz, S.H., Melech, G., Lehmann, A., Burgess, S., Harris, M. and Owens, V. (2001). Extending the crosscultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(5), 519-542.

Snyder, M. i Omoto, A.M. (2009). Who gets involved and why? The psychology of volunteerism. U: E.S.C. Liu, M.J. Holosko i T.W. Lo (Ur.), *Youth empowerment and volunteerism: Principles, policies and practices* (str. 3-26). City University Press of Hong Kong.

Škrljak, M. (2009). *Ličnost i traženje uzbuđenja kod volonterskih skupina visoke i niske rizičnosti*. Diplomski rad. Odsjek psihologije na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu.

Terracciano, A., & Costa, P. T., Jr. (2004). Smoking and the Five-Factor Model of personality. *Addiction*, 99, 472–481.

Terracciano, A., Löckenhoff, C. E., Crum, R. M., Bienvenu, O. J., i Costa, P. T. (2008). Five-Factor Model personality profiles of drug users. *BMC Psychiatry*, 8(1).

Trobst, K., Wiggins, J. S., Costa, P. T Jr., Herbst, J. H., McCrae, R. R., & Masters, H. L., III. (2000). Personality psychology and problem behaviors: HIV risk and the Five-Factor Model. *Journal of Personality*, 68, 1234–1252.

U.S. Department of Commerce, Bureau of the Census. (1990). Statistical abstract of the United States. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.

Volonterski centar (2020). *Godišnji izvještaj za 2020. godinu*. Zagreb

Vukasović, F. (2021). *Odnos osobina ličnosti iz HEXACO modela, vjerovanja u opasnost COVID-19 i stavova o cijepljenju*. Diplomski rad. Odsjek psihologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Wallbank, J. (1984). Antisocial and prosocial behavior among contemporary Robin Hoods. *Personality and Individual Differences*, 6, 11-19.

Weller, J. A. i Tikir, A. (2010). Predicting domain-specific risk taking with the HEXACO personality structure. *Journal of Behavioral Decision Making*, 24(2), 180–201.

Widjaja, E. (2010). *Motivation behind volunteerism*. Claremont McKenna College.

Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26, 215-240.

Wolf, T. (1999). *Managing a nonprofit organization in the twenty-first century*. Simon & Schuster Inc.

Wood, A. (2006). *Dispositional and Motivational Determinants of RNLI and Charity Shop Volunteers*. Disertacija. Sveučilište u Edinburghu.

Zrinščak, S., Lakoš, I., Handy, F., Cnaan, R., Brudney, J. L., Haski-Leventhal, D., Holmes, K., Hustinx, L., Kang, C., Meijs, L., Pessi, A. B., Ranade, B., Smith, K. A., & Yamauchi, N. (2012). Volontiranje studenata u Zagrebu u komparativnom kontekstu. *Revija za socijalnu politiku*, 19(1), 25-48.

Zuckerman, M. (2000). Are you a risk-taker? *Psychology Today*, 33, 52-58.